

Públic

L'URGENT I NECESSARI CANVI A CATALUNYA (I A LA RESTA D'ESPANYA)

Vicenç Navarro

10 de febrer del 2021

Està tenint lloc a Espanya una de les crisis socials més grans que aquest país hagi patit durant aquest segle i l'anterior, la qual està causant un enorme dolor i patiment en el benestar de la població i, molt en especial, de les seves classes populars. A les crisis social i econòmica que van sorgir amb tota intensitat a principis d'aquest segle, amb la Gran Recessió, s'hi va afegir l'any passat l'enorme crisi sanitària i social derivada de la pandèmia. Això ha tingut lloc al llarg de tot el territori espanyol, però ha adquirit dimensions més destacables a Catalunya, com ho reflecteixen importants indicadors socials com ara la pobresa infantil i juvenil (població menor de 16 anys), que ja era més alta a Catalunya (33%) que a la mitjana d'Espanya (30%) i a la UE-15 (20,6%) abans que comencés la pandèmia. Per què és així?

Característiques de la crisi social a Catalunya

Per entendre les causes de la gravetat d'aquesta crisi cal conèixer les característiques que la defineixen. Una de molt important és la baixa despesa pública social (despesa pública en sanitat, educació, escoles bressol –mal anomenades “guarderies”–, serveis de dependència i serveis socials, entre d'altres), que se situa per sota de la mitjana d'Espanya. Un altre indicador d'aquest infrafinançament és el baix percentatge de població adulta que treballa en els serveis públics de l'Estat del Benestar, un dels més baixos d'Espanya i de l'Europa Occidental (només un de cada dotze adults a Catalunya, per una de cada cinc a Suècia).

Aquesta baixa despesa pública determina una altra característica de la situació social a Catalunya, la divisió dels serveis d'atenció a la ciutadania en dos grans grups segons el tipus de finançament. Un que inclou del 20 al 30% de la població, que són les classes amb més recursos (burgèsia, petita burgesia i classe mitjana de renda mitjana-alta), les quals són ateses pels serveis privats, i l'altre, la gran majoria de la ciutadania –que són les classes populars–, és atès pels serveis públics. Hi ha així una polarització per classe social en el finançament i gestió d'aquests serveis, així com en el seu ús. Aquesta polarització

contribueix que Catalunya sigui una de les parts d'Espanya i de l'Europa Occidental amb unes desigualtats socials més grans.

No cal dir que el primer grup social té molta més influència política i mediàtica que el segon. I atès que el primer considera (erròniament) que els serveis privats (en general, més *user friendly*) els atenen de manera satisfactòria, no han estat plenament conscients de la pobresa de recursos als serveis públics, sobre els quals ha recaigut la principal responsabilitat de respondre a la pandèmia, insuficiències que han afectat aquestes classes benestants amb tota intensitat. La pandèmia ha mostrat les enormes insuficiències dels serveis privats i la gran necessitat que hi ha de tenir uns bons serveis públics, l'escassetat de recursos dels quals ha afectat tots els sectors socials. Fins i tot les classes més benestants s'han vist perjudicades per la pobresa de recursos públics i, tot i que la seva taxa de mortalitat per coronavirus ha estat menor que la de les classes populars, ha estat més gran que les dels seus homòlegs a d'altres països europeus amb un nivell similar de riquesa econòmica i més recursos públics. Així doncs, els rics i la classe mitjana de renda mitjana-alta a Catalunya han mort per coronavirus amb major freqüència que els rics i classe mitjana de renda mitjana-alta de la majoria de països de l'Europa Occidental.

Aquesta situació ha de canviar per al benefici de tots

Cal insistir que la pandèmia ha mostrat amb tota cruesa els enormes dèficits dels serveis públics, els quals, en moments de crisis socials, són l'element clau per resoldre-les. Aquesta situació ja s'havia detectat fins i tot abans de la crisi. És ben conegut que, a Catalunya, quan un malalt ingressat a les clíniques privades més cares de Barcelona empitjora de gravetat, és traslladat als principals hospitals públics universitaris –com ara el Clínic o Bellvitge– a on sí disposen dels recursos i coneixements científics per atendre'l i salvar la seva vida. Les classes de més renda no són plenament conscients de fins a quin punt els serveis públics de l'Estat del Benestar són un element clau per configurar la qualitat de vida de tots els estrats socials -inclòs el seu-. La seva dependència de l'atenció privada els afecta negativament i posa en risc el seu benestar present i futur. La crisi financera durant la Gran Recessió ja va mostrar la fragilitat del sistema de pensions privat, molt més gran que la del sistema de pensions públic. I així, una constant.

Per què passa tot això? La resposta és clara: Catalunya ha estat governada per les dretes liberals i conservadores durant la major part del període democràtic

La causa d'aquesta situació, estranyament esmentada als mitjans d'informació públics controlats per la Generalitat, és que Catalunya ha estat una de les parts d'Espanya que ha estat governada

durant més temps des de l'inici de la democràcia per una coalició de dos partits de dretes, liderada per un partit de sensibilitat liberal. Excepte en el període del govern tripartit (que va durar 7 anys), Catalunya ha estat governada per un partit fundat per Jordi Pujol, CDC (i els seus hereus), d'orientació liberal, de dretes, que pertanyia fins fa poc a la família de partits polítics liberals europeus (que inclou també, per cert, Ciudadanos, i de la qual va ser exclosa a causa de la pressió d'aquests últims, fent servir la seva coneguda corrupció com a justificació per expulsar-los). La seva ideologia és d'un nacionalisme extrem, classista i exclouent, molt conservador, amb clars biaixos racistes i de supremacisme etnicocultural, que històricament definia els catalans procedents del sud d'Espanya -com els murcians i andalusos- amb el terme derogatori de "xarnegos", als quals Jordi Pujol va atribuir als anys cinquanta i seixanta tenir una menor capacitat intel·lectual. I ho sé personalment, perquè jo vaig ser el metge del suposats "xarnegos" al barri més pobre de Barcelona, el Somorrostro, a on vivien amplis sectors de la classe treballadora que ha contribuït a la construcció d'aquest país. Tot i que aquell extremisme es va anar diluint, no va desaparèixer del tot, i la seva actitud cap a les classes populars dels nascuts fora de Catalunya va romandre.

Econòmicament, el pujolisme era (i els seus hereus -JxCat, el PDeCAT i el PNC- ho continuen sent), com he assenyalat, un partit neoliberal que, consegüent amb la seva ideologia, ha imposat (i dic

imposat perquè no figuraven en el seu programa electoral) polítiques públiques d'austeritat, amb àmplies retallades de despesa pública, amb el suport o l'abstenció a les reformes laborals del PSOE i del PP, així com reformes fiscals altament regressives, polítiques totes elles aprovades per les dretes espanyoles a les Corts espanyoles. Entre els economistes pròxims a aquest espai polític més coneguts i promoguts als mitjans públics de la Generalitat, com ara Catalunya Ràdio i TV3, n'hi ha d'ultraliberals -similars en el seu extremisme als economistes de Vox- que aconsellen la privatització, per exemple, de les pensions, com va fer el general Pinochet a Xile.

La major part del període durant el qual aquest partit (i els seus hereus) ha governat ho ha fet en aliança amb un partit cristianodemòcrata, UDC, molt pròxim a l'Església i a les forces conservadores catalanes del país (molt arrelades a la Catalunya rural), i quan aquest va desaparèixer, CDC (i els seus hereus) han governat amb l'ajuda d'ERC, que va formar part del tripartit d'esquerres mentre va ser dirigit pel seu sector més progressista, fins que va ser substituït pel sector més independentista, que es va aliar amb el pujolisme, i va passar a ser part del govern en un paper secundari, amb el suport de la CUP, un partit d'esquerres que sempre ha avantposat el seu ideari independentista en la seva estratègia de coalicions. Sense la CUP, la dreta catalana no podria haver governat tant de temps, cosa que va fer amb majoria parlamentària gràcies a una llei electoral amb un clar

biaix conservador. De fet, la llei electoral catalana és l'espanyola, una llei que, per cert, quan el pujolisme va tenir l'oportunitat de canviar no ho va fer, ja que li era favorable. La coalició dominant de les dretes tenia la seva principal base electoral a les zones rurals i en sectors predominantment de la classe mitjana i mitjana-alta i amb sensibilitat nacionalista excloent. En canvi, a les grans ciutats, a les eleccions municipals, amb un sistema electoral proporcional, guanyaven les esquerres, predominantment el PSC, que governava els principals centres urbans de Catalunya.

El pujolisme i els seus successors (JxCat i el PDeCAT, entre d'altres) han estat i continuen sent la força política dominant que, a través d'un absolut control dels mitjans públics d'informació, i mitjançant polítiques clientelistes (semblants a les dels cacics a Galícia, també governada per les dretes durant la major part del període democràtic), té una gran influència i control dels elements vius de la societat civil i de la gran majoria dels mitjans en català.

El sorgiment de l'independentisme com a causa de la seva supervivència

La causa de la seva supervivència en el temps, malgrat l'aplicació de les polítiques neoliberals, és el seu nacionalisme, gràcies al qual s'ha presentat com una força defensora de la pàtria (amb una visió molt conservadora d'aquesta) i de la cultura catalanes, alhora que s'ha

convertit en independentista a partir de la negació dels elements clau de l'Estatut de Catalunya (inicialment proposat per Pasqual Maragall) per part del Tribunal Constitucional. És a partir d'aquest moment que l'independentisme sorgeix amb més intensitat. De fet, el comportament repressiu de l'Estat espanyol és la principal causa de l'auge de l'independentisme. Per això les tensions polítiques, sorgides durant el procés, afavoreixen el grup governant, amagant així l'aplicació de les polítiques neoliberals que han danyat tant la població catalana. Així doncs, el procés ha causat un enorme dany a Catalunya, inclosa l'aplicació de l'article 155 que va determinar el seu comportament (costa de creure que els dirigents dels partits independentistes no fossin conscients de les conseqüències que tindria el seu procés). I també van crear una gran polarització dins de Catalunya entre el bloc independentista i el no independentista.

Per què dono suport a En Comú Podem

És fonamental per al bé de Catalunya que el bloc actual independentista perdi la majoria, ja que el principal conflicte a Catalunya és el que existeix dins de Catalunya, divisió creada pel procés independentista liderat per un govern dominat per les dretes. Pel que fa a les esquerres, l'únic espai d'esquerra amb credibilitat és En Comú Podem, una coalició de dos espais polítics, ambdós nascuts del 15-M. Aquests dos espais responen a bases electorals una mica

diferents i representen unes noves esquerres, roges, morades i verdes, que aglutinen un espai hereu de les forces d'esquerra que van liderar la resistència antifranquista, que van combinar la lluita per les classes populars, clarament arrelada en el moviment obrer català, amb la defensa de la identitat catalana, lluitant per una república polièdrica (en lloc de radial, centrada a la capital del regne) i plurinacional. En realitat, així ho va haver de reconèixer fins i tot Pujol. Les dretes, amb l'excepció de Pujol, van ser, en realitat, inexistents durant la resistència i moltes, inclosa l'Església catòlica (i amb ella el monestir de Montserrat) van donar suport a la dictadura, de la que van trigar a distanciar-se.

ERC va tenir al principi una vocació d'esquerres que explica que formés part del tripartit, però quan va avantposar l'independentisme a tota la resta es va convertir en el suport necessari de la perpetuació en el poder de la dreta catalana, la qual cosa ha passat també, com he subratllat abans, amb la CUP. El PSC va ser un instrument de la classe treballadora i les classes populars, però la seva adaptació al neoliberalisme (pressionat pel PSOE) va tenir un cost elevat. El canvi de la Constitució per establir com a prioritat de l'Estat satisfer el deute amb els bancs va ser un indicador més del seu abandonament de la socialdemocràcia, i es va iniciar aleshores el seu declivi. El seu ressorgiment està causat pel canvi de la seva línia política, liderat pel qui va ser el candidat contra l'aparell del partit, Pedro Sánchez, que va

comptar amb el suport de les esquerres dins del PSOE. Això va permetre l'aliança amb Unidas Podemos. Tot i així, les polítiques econòmiques socialistes estan liderades per equips econòmics que no disten gaire dels anteriors i que frenen el canvi necessari. És per això que tant el país (tant Catalunya com Espanya) necessita un moviment politicosocial (Unidas Podemos i En Comú Podem) que avui actua com a motor social a Espanya, que està revertint les polítiques neoliberals, i que ha mostrat, com ho ha fet En Comú Podem a l'ajuntament de Barcelona i a d'altres, la seva credibilitat en benefici de les classes populars.

Última nota: la falsedat de l'argument de les dretes independentistes catalanes

L'argumentari de tots els partits independentistes conservadors i liberals se centra en el fet que la crisi social a Catalunya és resultat del fet que no sigui independent. Per tal de resoldre-la cal assolir la independència, ja que, entre d'altres coses, com que és més rica que la resta d'Espanya, disposaria de més recursos si se'n separés, i el seu producte interior brut (PIB) per càpita seria superior.

El gran error d'aquest argument és que la qualitat de vida de les classes populars no depèn, primordialment, del PIB per càpita. Els EUA són el país més ric del món i, tot i això, la qualitat de vida de les seves classes populars és molt limitada. La manca de drets laborals i socials

universals explica que els seus indicadors socials, com ara la mortalitat, els suïcidis, les malalties de la desesperació o la mortalitat infantil es trobin entre els més elevats dels països desenvolupats.

No és la riquesa, sinó la seva distribució, allò que determina el benestar de les classes populars. I això últim depèn molt de qui hagi governat durant més de temps el país. Els EUA no han estat mai governats per un partit d'esquerres. Els dos partits governants han estat un partit conservador (el Partit Republicà) i un liberal (el Partit Demòcrata).

I a Catalunya hi ha una situació similar. El fet que sigui un dels països amb unes desigualtats més grans n'és un indicador. De fet, aquesta desigualtat és de les més grans de la UE-15. Les rendes del treball representen només el 45% de totes les rendes del país, mentre que les rendes del capital són les més altes, el 44%. A Espanya, la distribució és 47% vs 42%, i a la UE-15, de 48% vs 40%. I això ha estat conseqüència del domini que les dretes conservadores i liberals han tingut en l'aplicació de les polítiques de la Generalitat i del govern espanyol (aprovades aquestes últimes, molt sovint, amb el suport de les primeres).

Pel que fa a les dretes del PP i C's, altament influenciades per Vox, tindran un escàs suport a Catalunya, excepte l'última, Vox, que

és la versió més ultraliberal, la qual cosa amaga amb un discurs clarament trumpista, contrari a la immigració i molt hostil cap a les forces progressistes, profundament autoritari i antidemocràtic, el qual pot capitalitzar un enuig generalitzat en sectors de la classe treballadora que siguin sensibles a l'argument "*que pleguin tots*". És probable que ocupi un gran espai de les altres dretes.

El resultat de les eleccions afectarà en gran mesura la resta d'Espanya. El futur depèn de qui governi a Espanya i qui podrà governar a Catalunya. L'evidència mostra que cal una coalició d'esquerres amb la participació i lideratge d'En Comú Podem.